

Rakenteellinen sosiaalityö muutosvoimana

Jyväskylän yliopiston järjestämät sosiaalityön tutkimuksen päivät
17.2.2022

Keijo Piirainen

Diakonia-ammattikorkeakoulu

SOSRAKE-osaamisverkosto

Sisältö

Näkökulma rakenteelliseen sosiaalityöhön

Rakenteellista sosiaalityötä kypsässä hyvinvointivaltiossa

Muutoksen tekemisen suunta: ylhäältä alas vai alhaalta ylös?

Ideologisesta järjestelmäkriitikistä periaatteisiin

Saavutukset ja tulevaisuus

Rakenteellinen sosiaalityö

Esityksessä systeemiteoreettinen näkökulma (...
funktionalismi, järjestelmät hakevat tasapainotilaa)

- Lähtökohta-ajatus: Sosiaaliset ongelmat (köyhyys, avuttomuus, poikkeavuus ...) ovat rakentuneet taloudellisen ja sosiaalisen järjestyksen sisään.
- Muutoksen ydinkohde: pääasiassa rakenteet, eivät yksilöt (Payne 2005, 237), eikä esim. organisoitunut kansalaisliikehdintä (esim. mielenosoitukset, sosiaalisiin liikkeisiin kohdistuva ja niissä tapahtuva toiminta, koska eivät ole sosiaalisia ongelmia)
- SHL (1301/2014, 2 luku – Hyvinvoinnin edistäm. – 7§)
- Työskentelyä hyvinvointivaltion puolustamiseksi ja kehittämiseksi järjestelmän sisällä.
  - Käsite hyvinvointivaltio voidaan tulkita ”yhteiskunnan itsesuojeluksi” (Kosonen 1998, 14).
    - Mm. Yhteiskunnalla vahingollisen vastakkainasettelun torjuminen
    - Yhteiskunnan ja rakenteellisen sosiaalityön sisäiset jännitteet ilmenevät eri tavoin hyvinvointivaltiomallien sisällä

Kypsä hyvinvointivaltio

- Markkinatalous
- Sosiaalivakuutus, keskeisimmät sosiaali- ja terveyspalvelut ja sosiaaliavustukset
- Keynesiläinen talous- ja työllisyyspolitiikka
- Laaja julkinen sektori
- Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuuskysymykset
- Hyvinvointivaltiokritiikki (mm. julkiset menot ja sosiaaliturvakustannukset suhteessa hyvinvointi- ja ulkoisvaikutuksiin, holhousmentaliteetti).
- (Yksi kriteeri kypsyydelle: Suomi täytti pohjoismaisen hyvinvointivaltion tunnusmerkit 1960-luvun puolivälissä)
- Valintojen tekeminen: Resurssiniukkuus, kypsä hyvinvointivaltio ei tarkoita yltäkylläisyyden yhteiskuntaa

Muutoksenteon
suunta: Ylhäältä
alas vai alhaalta
ylös?

Ylhäältä alas: Valtionhallinnon ohjausmekanismit

- Rahoitus
- Normi- ja informaatio-ohjaus
- Ohjelmaperusteinen ohjaus

Alhaalta ylös: Paikallis- ja aluetason toiminta

- Rakenteellisen työn tekemisen ja kehittämisen paikat (organisaatiot, yhteisöt, ”ruohonjuuritason” toiminta: asiakastyö, yhdyskuntatyö/yhteisösosiaalityö)
- Ammatillisen työn vastuu epäkohtien ja kehittämisehdotusten esittämisestä eroaa yleisestä kansalaiskritiikistä. (Kananoja 1997, 79.)

Toimeenpanomekanismien kohtaanto (”iterative”)

Moraalisen
orientaation
liudentuminen
ideologisesta
järjestelmäkriitikistä
varsin
sosiaalidemokraatti-
siksi periaatteiksi

- "Top down": Talouden ohjauksessa luotetaan julkisen sektorin interventioihin ja haetaan yhteiskunnan resurssien oikeudenmukaista jakoa.
- "Iterative": Hyvinvointivaltion puolustaminen sekä rakenteellisten mallikäytäntöjen hakeminen.
- "Iterative": Sosiaalipalvelujen ja sosiaalihuollon näkeminen keinona edistää tasa-arvoa, solidaarisuutta ja yhteisöllisyyttä.
- "Iterative": Osallistava demokratia ja itsemääräämisoikeus julkisella ja kolmannella sektorilla.
- "Bottom up": Sitoutuminen humanitarismiin, jonka mukaan jokaisen ihmisen velvollisuus on edistää hyvinvointia ja jokaisen on saatava arvokasta ja kunnioittavaa kohtelua.
- "Bottom up": Sellaisen sosiaalityön etsiminen, joka kohtelee ihmistä kunnioittavasti, edistää ihmisarvoa ja riippumattomuutta, mahdollistaa asiakkaiden itsemääräämisen, hyväksyy erilaisuuden ja edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta. (Mullaly Paynen 2005, 237 – 238 mukaan.)

Miten keinot
valjastetaan
yhteiseksi hyväksi,
mitä tavoitteita
silmällä pitäen
esim. asiakkaita
osallistetaan?
("Yhteiskunnan ja
elinympäristön
kehittäminen")

Esimerkkejä tavoitteiden mukaisesta osallistamiskeinojen (vrt. "kollektivisointi") valinnasta, kun hyvinvoinnin rakenteellisia edellytyksiä pyritään kehittämään paikallisella ja alueellisella tasolla:

- Palvelun käyttäjien huomion kiinnittäminen yhtäläisyyksiin, joita heidän henkilökohtaisilla vaikeuksillaan ja olosuhteillaan on suhteessa muihin palvelujen käyttäjiin (mitä tavoitetta silmällä pitäen?).
- Saman organisaation toiminnan kohteena olevien ja samassa pulmallisessa tilanteessa olevien asiakkaiden yhteiskohtamiseen asettaminen (mitä tavoitetta silmällä pitäen?).
- Palvelujen käyttäjien vertaistukeen ryhmäyttäminen.
- Palvelujen käyttäjien ryhmäyttäminen tarkoituksena luoda tarpeellisia resursseja (keinoja, menetelmiä, osaamista yms.), joita muiden palveluorganisaatioiden tulisi tarjota.
- Palvelujen käyttäjien ryhmäyttäminen tarkoituksena muuttaa palveluorganisaation ongemana nähtyjä seikkoja.
- Palvelujen käyttäjien ryhmäyttäminen tarkoituksena muuttaa muiden palveluorganisaatioiden ongelmina nähtyjä seikkoja asiakkaiden näkökulmasta.
- Palvelun käyttäjien ohjaaminen sosiaalsiin liikkeisiin ja muihin kansalaisyhteiskunnan toimijoihin (järjestöt), jotka ovat suoraan yhteydessä asiakkaiden tilanteisiin. (Suomen perustuslaki: "Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen").

Saavutukset ja tulevaisuus

- RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ EI OLE OLLUT ERITYINEN MUUTOSVOIMA, NIUKASTI TOIMIVIA KÄYTÄNNÖN KUVAUKSIA (tiedon tuot., toimenpide-ehdot., yhdysk.suun.)
- Sosiaalityötä, palveluja ja toimintaa ei ole rakenteista irrallaan (esim. valtion keskushallinto ohjausmekanismeihin puitteistaa ja ohjaa): parhaimmillaan terävöittää ja selkeyttää hyvinvointipolitiikan kohteita, tavoitteita ja keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi.
- Huomiota hyvinvoinnin edellytyksiin, sosiaalityön tuloksiin ja sosiaalityön vaikutusmahdollisuuksiin (tulosten systemaattinen dokumentointi, keinot, rekisterikäytännöt, yms.).
- Menetelmät, esim. rakenteellinen sosiaalityön suhde asiakasta voimaannuttavien menetelmien käyttöön (esim. valokuvausryhmät)
- Ruohonjuuritason osallistumisen ja kehittämisen merkityksen korostaminen julkisen ja kolmannen sektorin sektorin rajapintaan.
- Palvelujen parantamisen näkökulmasta tilaa asiakkaiden ”kehittämisoikeudelle”(vrt. perustuslaki)
- Osallistaminen ja yhdessä työskentely tarpeellista vastakkainasettelun torjumiseksi (esim. lähiöt)
  - miten asiakas voidaan saattaa järjestelmän muutosvoimaksi, eli palvelujen kehittämiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen? (vain yksi rakent. sosiaalityön ulottuvuus)

Lopuksi: Ideologisesti osoitteleva käsitteistö (etenkin radikaali sosiaalityö, radikaali humanismi, radikaali strukturalismi) muutosvoimana ja tietäntyyppiseen ajattelu- ja toimintatapaan ohjaavana (”väärä tietoisuus”, ”etuoikeudet” ja niiden vastustaminen) ei ole sosiaalityöhön soveltunut.

Kiitos

Kirjallisuutta

- Chan, Walter Wai Tak 2018. Solidarity and Heart – The Development of Structural Social Work: A Critical Analysis. *Critical Social Work*, Vol 19, No. 1, 21 – 41.
- Lane, Jan Erik 1993. *The Public Sector. Concepts, Models and Approaches*. Sage: London, Newbury Park, New Delhi.
- Mullaly, Bob 1997. *Structural Social Work. Ideology, Theory, and Practice* (second edition). Oxford University Press: Toronto.
- Mullaly, Bob & Dupré, Marilyn 2019. *The New Structural Social Work. Ideology, Theory, and Practice* (Fourth Edition). Oxford University Press: Ontario.
- Julkunen, Raija 1992. *Hyvinvointivaltio käännekohdassa*. Vastapaino: Tampere.
- Kananoja, Aulikki 1997. *Murros on mahdollisuus. Sosiaalityön selvityshenkilön raportti*. Sosiaalialan tutkimus- ja kehittämiskeskus Raportteja 211, Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 8.
- Kosonen, Pekka 1998. *Pohjoismaiset mallit murroksessa*. Vastapaino: Tampere. Stakes: Helsinki.
- Payne, Malcolm 2005. *Modern Social Work Theory* (third edition). Palgrave Macmillan: Hampshire.
- Piirainen, Keijo 2022. *Rakenteellinen sosiaalityö muutosvoimana*. Teoksessa Eeva Liukko, Heidi Muurinen, Tuomo Kokkonen & Ville Santalahti (toim.) *Raportti 1. Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 31–37.